

Ofre for den sorte død

Flere vadehavsøer i både Danmark og Tyskland blev i februar endnu en gang ramt af miljøforurening, da op mod tusinde sorttænder måtte lade livet i kampen mod den dødbringende olie. Og selvom Søværnets Operative Kommando i samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser og Skov- og Naturstyrelsen gør alt for at finde oliesynderen, så er sandsynligheden for, at det rent faktisk sker, lig nul.

- Det er en katastrofe, hver gang olieforureninger rammer, siger Bjarne Slaikjær fra Skov- og Naturstyrelsen.

Vi er på vej mod Skallingens sydspids en af de første dage i februar, og lyset fra den skærende sol tvinger én til at knibe øjnene sammen. Lærken synger, hugormen har tidligere på morgenen slasket sig gennem sandet – og med indsejlingen til Esbjerg i kulissen emmer alt af forår, varme og den rene idyl. Hvis ikke lige det var for de hundredvis af sorte, sammenrullede klumper, der ligger og skutter sig i strandkanten. Bjarne Slaikjær har i de seneste otte år ført opsyn med Skallingen for Skov- og Naturstyrelsen og er blandt andet ansvarlig for de omkring 600 stykker kvæg, der i perioden maj-oktober opholder sig på øen. Han er en venlig og imødekommende mand, der har indvilget i at være vores guide på turen. Og

selvom han ikke siger mere end højst nødvendigt, er det tydeligt, at han er mærket af situationen og fundet af de døde fugle.

En katastrofe

– Det er en katastrofe, hver gang det sker. Det er mest sortænder, men også enkelte edderfugle, så alt tyder på, at der er tale om en olieplet langt ude i Nordsøen. Men det kan ikke undgås, at det tager andre fugle med i købet. I det her tilfælde var det folk fra Kystdirektoratet, der ringede og fortalte, at der var døde fugle på stranden. Da jeg fik meldingen, tog jeg selv herud og fandt omkring 100 sortænder i strandkanten, siger Bjarne Slaikjær.

Søværnets Operative Kommando

Søværnets Operative Kommando (SOK) holder til i en tysk bunker fra Anden Verdenskrig nær Tangkrogen ved Århus. Når der er melding om olieforurening, er det SOK's MAS-vagt (Maritime Assistance Service), der koordinerer indsatsen med blandt andre Danmarks Miljøundersøgelser, Beredskabsstyrelsen, Farvandsvæsenet og Søfartsstyrelsen.

KILDE: SOK

Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser, der tidligere var en del af Miljøministeriet, er i dag en del af Aarhus Universitet. Afdelingen for miljøkemi og mikrobiologi ligger i Roskilde og huser i øjeblikket 33 medarbejdere bestående af blandt andre mikrobiologer, kemikere og laboranter. Deres hovedformål er at løse "problemer i miljøet, som opstår ved produktion og anvendelse af kemikalier, mikroorganismer og genetisk modificerede organismer."

KILDE: DMU

Sortænderne lever normalt langt ude på havet, og de bevæger sig sjældent ind mod stranden. Derfor er deres hyppige forekomst i dag også et tegn på, at noget er helt galt.

– De har det ikke godt, og mange af dem er meget afkræftede. Nogle af oliepletterne er ikke større end en femkrone. Men det er ligegyldigt, for de ødelægger fjerdragten fuldstændigt. Der skal så lidt til, og det er meget smertefuldt for dem. De fryser simpelthen ihjel, fortæller Bjarne Slaikjær.

Fuglene skifter først fjerpels i august-september, så disse sortænder når ikke at overleve sommeren. Og derfor er Skov- og Naturstyrelsen også gået i gang med at aflive dem.

– Jeg har selv måttet skyde en 15-18 stykker. Det er simpelthen den mest humane måde at aflive dem på, understreger han.

Ringe chance for fangst

Når Skov- og Naturstyrelsen finder fugle, der er døde på grund af olie, kontakter de altid som det første både Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) og Søværnets Operative Kommando (SOK). Det er nemlig DMU's afdeling for miljøkemi og mikrobiologi i Roskilde, der tager sig af prøver fra olieforurening. Samtidig har det i de sidste otte år været SOK, der overvåger de danske farvande, når det handler om olieforurening. Det er også SOK, der tager fat, hvis en oliesynder skal opspores og eventuelt retsforfølges.

Så når telefonen ringer, følger alle simpelthen en standard-procedure, fortæller orlogskaptajn i Søværnets Operative Kommando, Peter Poulsen:

– Når vi bliver kontaktet, går vi altid i aktion – enten med fly, skib eller helikopter – for at se, om vi kan lokalisere olien. Og finder vi olie på overfladen, kan vi så at sige spole filmen tilbage og finde ud af hvilke skibe, der har været i området. Og når vi så har et skib i søgelyset, kan vi ved hjælp af en såkaldt Port State Control (PSC) kontakte myndighederne i den havn, det pågældende skib er på vej til, og bede dem tage prøver af skibets tanke. Hvis disse viser overensstemmelse med olien på havet, så politianmelder vi skibet og går rettens vej.

Han understreger, at effektiviteten af overvågningen er blevet langt bedre de seneste par år.

Problemet er bare, at der kun i sjældne tilfælde er tale om olie på overfladen, når katastrofen med fugle indsmurt i olie indtræffer. Og DMU konstaterer da også på baggrund af de indsendte olieprøver fra Rømmø og Skallingen, at der er tale om fueloil, som bruges som standardolie i de fleste motorer

– og altså ikke råolie, som bliver liggende på overfladen.

DMU kan ligeledes konkludere, at olien har ligget et stykke tid i vandet, fordi den lette olie er fordampet.

– På den baggrund bliver det særdeles svært at finde ud af, hvor olien stammer fra, siger Peter Poulsen.

– Når olien har ligget længe i havet, betyder det, at fuglene har fået den på sig, når de har været i gang med at samle føde. Men derfor er det nærmest også umuligt at finde frem til, hvor olien rent faktisk stammer fra. Derfor er sandsynligheden for at finde synderne ikke bare ringe, men nærmest lig nul. Der er simpelthen intet, du kan gøre, understreger orlogskaptajnen.

Mågerne kom først

Tilbage på stranden er vi kommet helt tæt på de sorte klumper i strandkanten. De af fuglene, der stadig har kræfterne i behold, søger ud i vandet, efterhånden som vi nærmer os.

Vi finder en stærkt lidende sortand, der tilsyneladende stadig er i live. Den nærmest gisper efter vejret. Halsen og hovedet er indsmurt i blod. Da vi tager den op, kan vi se, at huden indtil halsen er skrællet helt væk, så sener og muskler fremstår tydelige.

– Det er mågerne, der har været på spil, siger Bjarne Slaikjær.

– De kunne åbenbart ikke engang vente, til den var død.

Bjarne Slaikjær spejder ud mod den resterende flok af sortænder og rynker lidt på næsen.

– Det er ikke, fordi man vænner sig til det. Man oplever det bare oftere og oftere. De folk, der har lækket den olie, de skulle selv opleve det her.

Oliestraf

Hvis en synder bag en olieforurening kan findes, så kan vedkommende blive straffet med retsforfølgelse og bødeforlæg. Bødestørrelsen svarer til omfanget af den udledte olie – der er altså forskel på at smide 100 liter frem for 10.000 liter i havet. Bødestørrelserne er steget markant de senere år, så bøderne i Danmark nu er på højde med vores nabolandes.

KILDE: SOK